

De lucht van zout en teer

Roman met echte viscontrole

AMSTERDAM – Een roman, maar toch geen letterlijke roman. Zo noemt Chantal van Dam haar nieuwe boek 'De lucht van zout en teer'. Een boek waarin zij put uit haar eigen ervaring als controledeskundige bij de AID begin jaren tachtig.

Een chaotische tijd in de vaderlandse visserijgeschiedenis.

'De lucht van zout en teer' is een echte roman, met alles erop en eraan, tot in de slaapkamers aan toe. Maar wat de vispassages betreft met kennis van binnenuit. Chantal van Dam heeft inderdaad bij de Algemene Inspectiedienst gewerkt, in het boek de CDLV genoemd. In de periode 1981 tot 1986. Vijf jaar lang. In Zuid-Limburg aan de zeevisserij werken... Als vrouw in een mannenbolwerk.

Van Dam brengt vooral de strijd tussen de AID en Den Haag tot leven. De dubbele moraal. Het tweeslachtige beleid. Als het op papier maar klopt, was het motto op het departement. Brussel moest dom gehouden worden. Toen in 1983 het eerste Europese Visserijakkoord eindelijk werd gesloten werd de controle opgevoerd, maar met de andere overheidshand (WIR)-subsidies verstrekt om nieuwe grotere kotters te bouwen. Zonder (voldoende) vangstrechten.

De visserijwereld bedacht oplossingen om te voorkomen dat schepen al in het voorjaar voor de kant moesten. In Urk met Neboma, in Den Helder met de HZG, in IJmuiden met V-nummers, en de Zeeuwen werden met open armen welkom geheten in de vrijhaven Oostende. Aldus naar waarheid de helft ingevuld. Administraties verdwenen, soms in een rookton. Geheime visruimen. Nieuwe aanvoerhaventjes. Schol kwam als het moest uit de Rode Zee. Creatief omgaan met de toegestane logboekmarge. En waar kwamen die bergen horsmakreel vandaan? Het RIVO moest er aan te pas komen om uit te zoeken of haring uit de Oostzee danwel de Noordzee kwam. De kilo's makreel die werden gedeclareerd voor exportsubsidie naar ontwikkelingslanden overstegen de toegestane TAC dik. Alom was er begrip. Daartegenover vond jusititie het begrip 'zorgplicht' uit om de visafslagen en

daarmee de hele keten in het keurslijf te dwingen.

Te herleiden

De personen die er in voorkomen zijn duidelijk terug te herleiden: Zwartkruis uit Lauwersoog is Jaap Zwartveld, De Bloois uit Urk is afslagdirecteur De Bois, voorman Hoeks is ongetwijfeld visserijadvocaat Jaap Hoekstra en voorzitter Blazer wordt gepositioneerd naast zijn rustige Urker evenknie (respectievelijk Daalder en Klaas Hoekstra dus). De mannen uit Den Haag en de controlewereld zullen zichzelf ook wel herkennen. De herinnering zal voor de een wat aangenamer zijn dan voor de ander. Zoals een goede schrijver betaamt doet Van Dam desgevraagd geen onthulling over de personages. Wel zegt ze dat er ook personages zijn geconstrueerd.

Visserijnieuws en Stuurboord worden wel letterlijk aangehaald. Bijvoorbeeld bij een controle in de 12-mijlszone van de TX 94 van schipper Viersen (in het echt: Boersen). Bij de maaswijdecontrole verwijst de schipper de controleurs naar een artikel van de hand van Hoeks in Visserijnieuws over de procedure. Als de controle toch eindigt met een proces-verbaal, omdat de netten buitenboord worden gespoeld (en voor de Visserijwet 'spoelen' hetzelfde is als 'vissen'), toont controlespecialist Ilse Versluijs achteraf spijt. Zij belt Viersen om haar excuus aan te bieden. Dat wordt aanvaard, maar een pittige ingezonden brief aan Visserijnieuws kan niet meer worden teruggetrokken.

Het boek stopt als in navolging van verhalen in de media eind 1986 over dubbele boekhoudingen en grijze vis er onder voorzitterschap van Huib Eversdijk een parlementair onderzoek naar de visquotering wordt gestart. Met als uitkomst: de overheid werkte weliswaar niet actief mee, maar wist wel degelijk wat er aan de

hand was. Wat er aan de hand was wordt beschreven vanuit het gezichtspunt van visserijcontrolespecialist Ilse Verduijn, net als de schrijfster van huis uit een biologe. Zondermeer een beruchte periode in de vaderlandse visserijgeschiedenis.

Ook na haar AID-periode heeft de schrijfster de visserijwereld op afstand gevolgd. Van de mentaliteitsomslag en de moderne (boomkor)alternatieven is zij goed op de hoogte. Na de AID is Van Dam bij het ministerie van LNV gaan werken bij het Expertisecentrum, de huidige Directie Kennis. En als levenspartner van oud-RIVO-bioloog Niels Daan (Riemer in de roman) is vis belangrijk in het gezinsleven. De oude plannen om er een verhaal van te maken zijn 25 jaar na dato verwezenlijkt.

„Jaren later kwam ik bij een bijeenkomst over ecosysteemdelen weer Ben Daalder tegen. Hij herkende me eerst niet. Toen ik me voorstelde riep hij uit: Wat hebben we een narigheid gehad met dat wijffie!

Samen hebben we geconcludeerd dat het destijds één grote bende was. Na de komst van het Europese Visserijakkoord werden de duimschroeven aangedraaid. Het was uit de hand gelopen, en kon daarom ook niet 1-2-3 worden teruggedraaid.”

Voor insiders zijn de vispassages in de 'lucht van zout en teer' zondermeer boeiend en zoveel jaar later misschien wel een feest van herkenning. Subliem geschreven ook, met een ironische stijl. Maar gelet op het soms profane en ongekuiste woordgebruik heb ik niet de vrijmoedigheid het boek aan te bevelen. Het kan zijn dat Van Dam daar om moet glimlachen, net zoals ze deed toen ze hoorde dat afslagdirecteur De Bois in voorlopige hechtenis zat.

GH

